

ДОНАЦИОНЕ ПОВЕЉЕ ПОРОДИЦЕ БАКИЋ

Сажетак: У раду анализирају се неки елементи седам значајних повеља које је српска породица Бакић добила од угарских краљева Лајоша II и Фердинанда I у периоду између 1526. и 1547. године. Шест повеља представљају донацијуседа а седмом је најзначајнијем члану ове породице – Павлу Бакићу додељена титула деспота.

Кључне речи: Бакићи, Смедеревски санџак, Лајош II, Фердинанд I.

Позната српска великашка породица Бакић, која је свој друштвени успон доживела током XVI века, оставила је о својим активностима бројна документа различите вредности. Свакако да највећи значај имају донационе повеље којима су овој породици дата или потврђена бројна имања у Угарској, као и повеља о деспотском достојанству додељена њеном најистакнутијем члану Павлу Бакићу.

РАНИЈА ИЗДАЊА ПОВЕЉА

Текстови већине повеља, које се износе у овом раду, први пут су објављени у Летопису Матице српске и то само у преводу на тадашњу нестандардизовану варијанту српског језика (*Дипломе Павлу Бакићу дароване, Србскій Лейоисъ, 86, 1852*). Прву повељу на латинском оригиналу, везану за донације породици Бакић, објавио је Густав Венцел у раду посвећеном судском процесу против Фрање Хедерварија, који је вођен због губитка Београда приликом турског похода 1521. године. У корпусу докумената везаних за ово суђење била је повеља коју је Бакићима дао краљ Лајош II пола године по њиховом доласку у Угарску (*Wenzel Gusztáv, A Hedervári Ferenc jószágai feletti per és ítélet 1523-ban, Pest, 1859.*). Ова повеља је дуго времена остала незапажена од стране наших историчара који су своја сазнања о имањима по-

родице Бакић углавном изводили из каснијих повеља Фердинанда I. Фердинандове повеље породици Бакић објавио је Јован Радонић (*Јован Радонић, Прилози за историју Срба у Угарској у XVI, XVII и XVIII веку*, Нови Сад, 1909). Захваљујући Радонићу оне су и ушле у круг интересовања српске историографије. Следећи пут Фердинадове повеље заједно са првобитном повељом Лајоша II, објављене су у монографији о породици Бакић (*Ненад Лемајић, Бакићи породица последњеј српској десиоји, Нови Сад, 1995*)

Бр. 1.
Повеља Лајоша II
18. јул 1526.

„Nos Ludovicus Dei gracia Rex Hungarie et Bohemie etc memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis: Quod cum fidelis noster magnificus ac strenuus Paulus Bakyth et ante quoque, cum adhuc in Turcia esset, nobis et Sacrae hujus Regni nostri Corone fideliter servierit, et postea sprete detestabili illa secta et tyrannide Imperatoris Turcorum, posthabitis eciam bonis suis, que non pauca ibidem habuit, sese in fidem ac tutelam nostram una cum fratribus, uxore et liberis suis contulit, volentes spectatum ipsius erga nos et hoc Regnum nostram fidelitatem et servicia condignis, quantum nunc a nobis fieri potest Regie munificencie donis remunerari, quo deinceps quoque eo alacrus fervenciusque nobis et eidem Regno nostro contra hostes, et sancte fidei crudelissimos servire possit, et alii quoque hujus exemplo ad fideliter seruiendum et preclare facinora obeunda pro Sacra Corona nostra excitentur, totale castrum et oppidum nostrum Salmaar vocatum cum pertinenciis universis, quod fidelis noster magnificus Alexius Thurzo de Bettlenfalva Tauernicorum nostrorum magister et thesaurarius noster nobis sponte cessit; item curiam nostram Horchsy similiter cum omnibus pertinenciis in Pilisiensi; preterea oppidum nostrum Banhida cum thelonio ibidem exigi solito in Comaromiensi; insuper totalem porcionem possessionem Etheiven cum thelonio Asvani, Lipotfalva, Remete, Damo (?) cum vado, (Raro), Dunaszeg, Szigeth, Olthave, ket Medve et Pilocs (?) vocatas (omnino) in Comitatu Jauriensi exintentes et habitas, que alias magnifici Francisci de Hederwara fuerunt, sed per notam infidelitatis, qua idem ob amissam arcem nostram Nandoralbensem judicialiter fuit condemnatus, juxta antiquam et approbatam dicti Regni nostri Hungarie consuetudinem atque legem ad nos et Sacram Coronam nostram rite et legitime devoluta existunt, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, puta vadis, teloniis ac terris arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus; vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, pisacacionibus, aquarumque decursibus, molendinis et eorum locis, generaliter vero quarumcunque utilitatum et pertinenciarum integritatibus quouis nomine vocatis ad prescripta bona et jura possessionaria spectancia et pertinere debencia, sub suis certis metis et antiquis existencia memorato Paulo Bakyth et per eum (Manoylo), Petro, (Komlyen), Demetrio, (Michaeli) fratribus ac domine Theodore consorti et puelle

Margarethe filie suis, ipsorumque heredibus et posteritatibus utriusque sexus universis dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamusque et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter tenenda, possidenta et habenda, salvo jure alieno. Harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, cum nobis in specie reportabuntur. Datum Bude feria V. Proxima post festum divisionis Apostolorum anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto Regnorum vero nostrorum undecimo“.

Wenzel Gusztáv, *A Hedervári Ferenc jószágai feletti per és itélet 1523-ban*

Бр. 2.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
26. новембар 1527.

Nos Ferdinandus, dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Princeps Hyspaniarum, archidux Austriae etc. Memoriae commendamus quod nos respectum habentes ad sinceram fidem et devotionem, quam fidelis noster egregius Paulus Bakyth erga deum et ejus religionem et sacrosanctam fidem christianam habuit, ut non solum dulcissimam patriam, in qua natus et a teneris annis educatus fuit, verum etiam fratres consanguineos et amicos sibi charissimos relinquere, et se in hoc regnum nostrum Hungariae, vivente adhuc serenissimo principe quondam domino Ludovico rege, fratre et sororio nostro charissimo, superioribus annis ex Turcia contulit, ubi sacrae imprimis hujus regni nostri Hungariae coronae, et ipsi serenissimo condam fratri nostro, et tandem nobis constantissima fide et fidelitate, fidelia servitia exhibuit et impendit, sicuti etiam deinceps eum exhibiturum confidimus; volentes igitur horum intuitu eundem Paulum Bakvth ac dominam conjugem suam Theodoram cum liberis et fratribus, Petro videlicet Komnen, Demetrio ac Michaeli haeredibus et posteritatibus universis, speciali gratia nostra prosequi, in hoc eum simul cum praefatis personis assecurandum duximus, quod nos eum in castro Lak vocato in comitatu Simigiensi habito et existente, in quo nunc ipse cum suis habitat, conservare omni opera nostra contendemus. Si autem apud eum ob certas causas praefatum castrum relinquere non possemus, ab eodem Paulo Bakvth et conjugem sua Theodora ac liberis, fratribus, Petro videlicet Komnen, Demetrio ac Michaeli haeredibus ac posteritatibus universis non auferemus, neque per alios quospiam auferri permittemus, quousque eisdem aliud castrum et immunitio et in proventibus ac pertinentiis aequivalens perpetuo assignabimus et conferemus; aut si nos praefatum castrum Lak e manibus excipere contingeret, et mox non possemus aliud castrum perpetuo possidendum ad manus suas dare, nihilominus volumus unum aliud castrum modo, ut super declaratum est, manibus ipsorum dare et consignare, et illud e manibus ipsorum non excipere, quousque eisdem de simili castro, sicut est Lak, vel etiam meliori providebimus, et ad manus ipsorum et eorundem haeredibus, successoribus universis perpetuo possidendum dabimus et donabimus, imo super omnibus praemissis praefatum Paulum Bakyth et conjugem suam Theodoram, una cum

liberis et fratribus, Petro videlicet Komnen. Demetrio ac Michaelae haeredibus et posteritatibus universis assecuramus et certificamus, promittentes eis in verbo nostro regio hanc nostram assecurationem et certificationem firmiter et inviolabiliter omni reum eventu observare et observari facere, harum nostrarum manus nostrae subscriptione ac sigilli nostri impressionis testimonio literarum mediante Datum Strigonii feria tertia proxima post festum beatae Catharinae virginis, anno domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo.

Ferdinandus m.p.

J. Радонић, Прилози за историју Срба у Угарској

Бр. 3.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
14. фебруар 1528.

Anno domini millesimo quingentesimo vigesimo octavo, Strigonii in festo b. Valentini martyris, ad coordinationem propriam domini regis datae sunt literae, quibus mediantibus maiestas sua literas serenissimi principis condam domini Ludovici regis Hungariae et praecessoris et sororii sui charissimi piaе memoriae, quibus mediantibus idem condam dominus Ludovicus rex totale castrum et oppidum Salmaar vocatum cum pertinentiis universis, quod magnificus Alexius Thurzo de Bethlenfalva tabernicorum suorum magister et thesaurarius ejusdem, sua maiestati sponte cessit, item curiam Horhy similiter cum omnibus pertinentiis, omnino in Pilisiensi, praeterea oppidum Banhyda cum telonio ibidem exigi solito in Comaromiensi, insuper totalem portionem possessionariam in civitate Jaurinensi, et possessiones Ethen cum telonio, Assvan, Lypoltfalva, Remethe, Bodak cum vado, Rado, Dunaszegh, Zigeth, Olthwa, Keethmedve et Gywlwez vocatas, omnino in comitatu Jaurinensi existentia et habitas, per notam infidelitatis magnifici Francisci de Hedervara, qua ob amissam arcem Nandor-Albensem judicialter fuit condemnatus magnifico ac strenuo Paulo Bakyth, et per eum Manoylu, Petro, Komlyen, Demetrio, Michaeli fratribus, ac dominae Theodoraе consorti et puellae Margarethae filiae suis, ipsorumque haeredibus ac posteritatibus universis utriusque sexus contulisse dinoscebatur, eisdem gratiose, confirmavit, salvo jure alieno.

J. Радонић, Прилози за историју Срба у Угарској

Бр. 4.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
11. новембар 1534

Nos Ferdinandus etc. Memoriae commendamus etc. Quod nos considerantes multa et praeclara facinora fidelis nostril magnifici Pauli Bakyth de Lak, huzarorum nostrorum capitanei, quae multis iam annis retroactis serenissimo primum Ludovico regi, sororio et praecessori nostro charissimo, deinde nobis sacraeque coronae nostrae strenue et impigre amplissimis erat praeditus, cum conjuge, liberis, fratribus etc. Qua potuit familia secum adducta, in regnum nostrum Ungariae migravit, atque ex eo tempore serenissimo praecessori nostro et nobis egregiam navare operam non distitit, quoties aut consiliis ad rerum ac temporum rationes accomodat aut industria militari rem christianum juvare potuit, magnos subiit labores, multis saepe periculis caput ac vitam suam objecit, duos fraters germanos, optimae spei juvenes et sui simillimos futuros, pro tuenda fide Christiana fortissimo pugnantes, amisit, qui quidem Paulus Bakyth ut posthac etiam pari fide, alacritatique de nobis, deque sacrae regni nostril Hungariae coronae bene mereri studeat, assecurandum eum duximus, assecuramusque in verbo nostro region, quod ipsum ac nobilem diminam Theodoram conjugem nec non Mariam et Angelinam filias, egregious item Petrum patruelem ac Michaellem germanium, fraters eius ipsorumque haeredes et posteros universos in omnibus illis castris, castellis, fortalitiis, oppidis item ac villis et aliis quibusvis bonis ac juribus possessionariis, quae videlicet vel a praefato serenissimo condam rege Ludovico, vel a nobis perpetuae donationis titulo, vel per inscriptionem ac titulo pignoris obtinet contra quosvis illegitimos impeditores defendemus et conservabimus. Si vero ea temporum in processu in toto vel in parte ab eisdem via juris aliquid obtinerent, dabimus operam, ut eos ad quos hujusmodi arces et bona legitime pertinere dignoscatur, aliis bonis contentos efficiamus, qui si ad accipiendam compensationem adduci non possent, ipsum Paulum Bakyth ejusque uxorem, fraters ac liberos praenominatos et ipsorum haeredes bonis aequivalentibus aut pecunia contentos reddemus, ad quae omnia nos et succesores nostros Regis Hungariae utimur, est appensum, vigore et testimonio literarum. Datum viennae in festo b. Martini episcopo et confessoris, anno domini millesimo quingentesimo trigesimo quarto.

J. Радонић, *Прилози за историју Срба у Угарској*

Бр. 5.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
3. септембар 1535

Anno domini millesimo quingentesimo trigesimo quinto Viennae feria sexta post festum b. Aegydi datae sunt literae regia manu subscriptae, quibus mediantibus sua maiestas domum lapideam egregii Michaelis de Warda in civitate Budensi habitam ac possessionem ejusdem Gardon vocatum in comitatu Albensi existentem, ad eandem domum uti dicitur pertinentem per notam infidelitatis ejusdem Michaelis utpote, quod idem factionem adversarii suae maiestatis Joannis Seepusiensis est secutus, premissis sic ut praefertur stantibus et se habentibus magnifico Paulo Bakyth de Lak, huzarorum suae maiestatis capitaneo, et pere um fratri ejusdem Petro Bakyth, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis dedit, donavit et contulit salvo jure alieno.

J. Радонић, *Прилози за историју Срба у Угарској*

Бр. 6.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
20. маја 1547.

Nos Ferdinandus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humilem supplicationem maiestati nostrae factam, tum vero consideratis fidelitate et fidelibus servitiis cumulatis fidelis nostri magnifici Petri Bakith de Lak, capitanei gentium nostratum levis armaturae, quae ipse sacrae inprimis regni nostri Hungariae coronae et deinde maiestati nostrae pro locorum et temporum varietate, tum alias semper contra Turcas, tum vero in presenti hac expeditione nostra Saxonica, contra rebelles ac inobedientes sacrae caesariae maiestatis Caroli quinti, Romanorum imperatoris domini et fratris nostri charissimi ac etiam nostros, fideliter et constanter exhibuit et impendit, totale castellum Raro et oppidum similiter Raro ac totales portiones possessionarias in possessionibus Hedervara, Asowaz, Olteawa, Zenthpal, Dunazegh, Zamol, Ladamer, Zabady, Kismedve, Naghmedve cum vado, Ewtheven cum telonio, Zigeth et dimidiam partem plateae Zenthdomonkos in civitate Jauriensi, nec non portines in praedio Wyfalu et possessiones Chanad in Jaurinensi, item portiones in possessionibus Vamos Kisbodaka cum vado, Remethe, Lypolthfalva, Dalno, Gylwez, et praedio Zely in Posoniensi, ac integram possessionem Otpak et portionem possessionis Novak in Mosoniensi comitatibus existentes habitas, ad dictum castellum Raro ab antiquo pertinentes, in quarum omnium pacifico dominio idem Petrus Bakyth magnificum quondam Paulum Bakyth fratrem suum patruelem, ejusque conjugem et filias Margaretham et Angelinam, fratresque et consanguineos a tempore consecutionis

praescriptorum universorum bonorum persitisse, seque ipsum una cum filiabus ejusdem quondam Pauli Bakyth Margaretha et Angelina etiam modo persistere literasque et privilegia superinde sufficientia habuisse, sed superioribus disturbiarum temporibus casu amissa et deperdita fuisse asserit, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet et praemissis, sicut praefertur, stantibus et se habentibus, memoratis Petro Bakyth ac Margarethae et Angelinae filiabus predicti quondam Pauli Bakyth ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, novae nostrae donationis titulo dedimus etc, salvo jure alieno, harum nostrarum etc. Datum in Saxonia in castris nostris regiis ad Vittembergam civitatem positus vigesima may, anno domini millesimo quingentesimo quadragesimo septimo regnorum etc.

J. Радонић, Прилози за историју Срба у Угарској

ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
КОЈОМ СЕ ПАВЛУ БАКИЋУ ДОДЕЉУЈЕ ТИТУЛА ДЕСПОТА
20. септембар 1537.

Ferdinandus diuina fauente clementia Romanorum ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Selavoniae etc. Rex, infans Hispaniarum, archidux Austriae, dux Burgundiae etc. Marchio Moraviae etc. Comes Tirolis etc. Memoriae commendamus et notum facimus per praesentes significantes quibus expedit vniversis, cum deceat optimum quenque principem eorum in rebus agendis uti opera, quorum et fides et industria ingeniumque, dexteritas, diligentia atque sedulitas multis modis est perfecta, tum si quos eiusmodi compererit atque sedulitas multis modis est perfecta, tum si quos eiusmodi compererit atque sedulitas multis modis est perfecta, tum si quos eiusmodi compererit atque probauerit ampliori gradu, uberiorique emolumento eos reddat conspicuos, quo ipsi alacriores officia fidelissime seruitutis persequantur et caeteris animum ad similia praestanda incendant. Vnde repetentes nobiscum non modo apertissima syncerae fidei, summae affectionis et perpetuae constantiae haud obscura testimonia magnifici fidelis nobis dilecti Pauli Bakyth, Hussaronum nostrorum capitanei, quae ille omni rerum euentu erga sacram regni nostri Hungariae coronam ac nos per plures annos in plerisque laudabilibus, fidelissimisque animi cum integritate et fidelitate adhuc impendere non desistit et in posterum poterit. Sed etiam eiusdem et actam in bellicis experientiam, fortitudinem, strenuitatem, sagacitatemque nostrarum partium esse duximus illum ipsum Paulum de regno nostro praefato ac nobis tam benemeritum, digno quopiam honore offitioque exornare. Itaque animo deliberato, motu proprio et ex certa scientia nostra eundem Paulum Bakyth in verum et legitimum despotum regni nostri Rasciae deputauimus, ordinamus et constituimus, prout tenore praesentium deputamus, ordinamus et constituimus decernentes et praesenti edicto nostro regio statuentes, quod ex nunc in antea omnibus et singulis honoribus, praeminentiis, iuribus et libertatibus uti, frui et gaudere debeat, quibus Rascianorum despotus uti, frui, gaudere et potiri debet et potest quomodolibet consuetudine uel de

iure. Quocirca vniuersis et singulis Rascianis in praefato regno nostro et alias ubilibet existentibus harum serie strictissime mandamus, quatenus praefatum Paulum Bakyth pro eorum uero et legitimo despoto, in tali officio et dignitate a nobis constitutum, debita reuerentia ament et obseruent, eique in omnibus licitis et honestis obediant, praecipienteque ea, quae ex officio suo fuerint, fideliter obtemperent, illaque exequantur. Secus minime facturi. Harum testimonio literarum sigilli nostri impressione munitarum. Datum in civitate nostra Vienna, die vicesima menis septembris, anno domini millesimo quingentesimo tricesimo septimo, regnorum nostrorum Romani septimo, aliorum uero vndecimo.

Ferdinandus.

Ad mandatum sacrae regiae maiestatis prorum

Ad. Carolus.

J. Радонић, *Прилози за историју Срба у Угарској*

ПРЕВОД ПОВЕЉА

Бр. 1.

Повеља Лајоша II

18. јул 1526.

Ја, Лудовик, по Божјој вољи краљ Угарске и Чешке итд. Овим путем обзнањујем свима којих се то тиче следеће:

Наш је сјајни и одважни човек од поверења, Павле Бакић, одано служио и мени и светој круни овог краљевства током читавог свог досадашњег боравка у Турској, те се након тога одметнуо од мрске владавине и тираније турскога императора и чак дошао под наше окриље са браћом, женом и децом, оставивши за собом немали иметак. Имајући, дакле, у виду његову верност нашем краљевству, држим да, у складу са својим могућностима, треба да му се широкогрудо одужим краљевским даровима, а све да би још ревносније и орније обављао своју дужност у борби против крвних душмана свете вере, те да би и други, следећи његов пример, имали мотив да верно служе и извршавају сјајне подвиге у корист свете круне. [Дарови подразумевају]: читаво наше утврђење и град Салмар са околином, што нам га је својевољно препустио повереник Алексеје Турзо од Бетленфалве – главешина таверника и наш ризничар; исто тако курију Хорхи са свим осталим областима у саставу Пилиша; град Банхиду са приходима од таксе уобичајене за Комаромску жупанију; Етен са приходима од таксе, Ашван, Ли-

потфалву, Ремете, Дамо са прелазом, Раро, Дунарег, Сигет, Олтаву, Кетмедве, Пилоч – све поседе са територије Ђерске жупаније који су некада припадали Фрањи од Хедерваре, али су му због невере одузети судским путем, након што је изгубио београдску тврђаву. Поменути поседи постоје као законити и у складу са свим прописима, а по древном и признатом обичајном праву и законима нашег поменутог Угарског краљевства, а укључују и сва добра која се у њиховом саставу налазе: прелазе, приходе од такси, обрадиве површине (и обрађене и необрађене), њиве, ливаде, пашњаке, поља, сењаке, шуме, планине, брда, сву винову лозу и винограде, воде, реке, рибњаке, места за пецање, водене токове и млинове. Једном речју, сва та имања у целости, са свим добрима која она укључују и како год их називали у законима о поседовању, додељујем, завештавам и дарујем споменутом Павлу Бакићу, а тиме и браћи његовој Манојлу, Комнену, Петру, Димитрију и Михајлу, као и супрузи госпођи Теодори и кћери Маргарити, те свим потомцима оба пола, занавек и по вечитом непроменљивом закону, при томе не нарушавајући туђе право. Ово писмо сведочи о таквој мојој вољи и гарантује да ће првом приликом бити преточено и у званични документ о додели наведених привилегија. Издато у Будиму, на пету ферију од празника Поделе апостола, лета Господњег 1526-ог.

Бр. 2.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
26. новембар 1527.

Ја, Фердинанд, по Божјој вољи краљ Угарске и Чешке итд, поглавар Шпаније, надвојвода Аустрије итд, овом повељом чувам од заборава следеће:

Био сам сведок да је наш сјајни човек од поверења Павле Бакић гајио побожност и свету веру хришћанску у толикој мери да је напустио не само најмилију отаџбину, у којој је рођен и у раној младости одгајан, већ и браћу, родбину и најдраже пријатеље, а све да би из Турске дошао у наше Угарско краљевство, и то још за живота краља Лудовика, мог вољеног брата и зета. Овде се посебно истакао постојаном вером, оданошћу и верном службом светој круни Угарског краљевства – најпре за владавине мог милог брата, а потом и моје, а верујем да ће и убудуће исто поступати. Имајући, дакле, у виду његове заслуге, намеравам да искажем посебну захвалност Павлу Бакићу и његовој супрузи госпођи Теодори са децом, те браћи Петру, Комнену, Димитрију, Михајлу и свим њиховим наследницима. Држим да њега и горе поменуте особе треба осигурати тако што ћемо свим силама настојати да им сачувамо пребивалиште у граду Лак, на територији Шимећске жупаније, где се он са својима тренутно и налази. Ако пак из одређених

разлога не будемо у могућности да дотични град за њега очувамо, обавезујем се да га од Павла Бакића, његове жене и деце, те браће Петра, Комнена, Димитрија, Михајла и свих каснијих потомака нећемо одузети, нити дозволити да им га ко други одузме, пре него што им занавек доделимо неки други град, по утврђености, снабдевености и приходима сличан Лаку. Уколико баш будемо принуђени да поменути град Лак од њих отуђимо, а не будемо кадри да им одмах доделимо какав други град на вечно поседовање, обавезујем се да ћемо им препустити било који и да га ни у ком случају нећемо од њих одузети све док им не осигурамо вечито поседство над градом налик Лаку, или неким још бољим и док исти не завештамо наведеним особама и њиховим наследницима. Штавише, дајем краљевску реч и тврдим да ћу је у погледу свега обећаног Павлу Бакићу, супрузи госпођи Теодори са децом и браћи Петру тј. Комнену, Димитрију, Михајлу и њиховим потомцима чврсто и неприкосновено одржати, шта год се догодило, а томе у прилог сведоче и мој својеручни потпис и лични печат на овој повељи. Издато у Острогону, на трећу ферију од празника Блажене Катарине, лета Господњег 1527-ог.

Бр. 3.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
14. фебруар 1528.

Лета Господњег 1528-ог, у Острогону, на дан Светог Мученика Валентина по личној заповести Његовог величанства издато је писмо, које у име побожног сећања на покојног угарског краља Лудовика, претходника и милог зета Његовог величанства, само милостиво и без нарушавања туђих права потврђује вољу покојног краља да Павлу Бакићу, а тиме и браћи Манојлу, Петру, Комнену, Димитрију и Михајлу, те супрузи госпођи Теодори, кћери Маргарити и свим наследницима оба пола буду додељени следећи поседи: читаво утврђење и град Салмар са свим добрима на њиховој територији, а које је Његовом величанству својевољно препустио Алексије Турзо од Бетленфалве – главешина краљевих таверника и његов ризничар; потом курија Хорхи са добрима у њеном саставу и друге пилишке области; град Банхида са приходима од таксе која се обично плаћа у Комаромској жупанији; поседи у оквиру утврђења Ђер, те имања са територије Ђерске жупаније која су некада припадала Фрањи од Хедерваре, али су му због невере одузети судским путем, након што је изгубио београдску тврђаву – Етен са приходима од таксе, Ашван, Липотфалва, Ремете, Дамо са прелазом, Раро, Дунасег, Сигет, Олтава, Кетмедве и Ђулвез.

Бр. 4.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
11. новембар 1534.

Ја, Фердинанд итд, овом повељом чувам од заборавља следеће:

Био сам сведок и имам у виду да је наш сјајни човек од поверења Павле Бакић, капетан хусара, неуморно и одважно извршавао бројна и изузетна дела, најпре током минулих година – за владавине пресветлог краља Лудовика, мог вољеног зета и претходника, а потом и у корист моје свете круне. Он је, у име вере и да би се супротставио непријатељима крста нашега Спаситеља, напустио висок положај и презрео силно имање које је у Турској империји поседовао, те се са свом могућом породицом – супругом, децом и браћом преселио у наше Угарско краљевство. Од тог тренутка је непрекидно и самопрегорно служио мени и мом претходнику: у више наврата је притекао у помоћ вери хришћанској кроз адекватне и ситуацији примерене савете и војну службу; неретко је излагао сопствену главу опасности, а у жестокој борби за веру хришћанску је и два брата изгубио – два млада човека налик себи, са сјајним перспективама. Пошто се и након тога са једнаком вером и самопрегором трудио да служи мени и светој круни Угарског краљевства, сматрам да га треба на све начине обезбедити, те му дајем краљевску реч да ћемо њега и његове (племениту госпођу и супругу Теодору, кћери Марију и Ангелину, врлу браћу Петра и Михајла и њихове наследнике) одбранили и сачувати од сваког незаконитог покушаја узурпације имања – утврђења, градова, вила и свеколиких добара и права на поседовање, што их је завек добио од горе споменутог пресветлог краља Лудовика, или мене, било кроз повељу о вечитом праву на поседовање, било путем посебног документа о јемству. Уколико пак, у наредном периоду, неко други судским путем успе да делимично или у потпуности задобије наведене поседе, потрудићемо се да тој особи поменути добра, за која се испоставило да јој по закону припадају, надокнадимо каквим другим поседима. Уколико не успемо да дотичну особу приволимо на такву компензацију, обавезујем се да ће Павлу Бакићу, његовој жени, браћи и деци именованој за наследнике бити додељени други слични поседи или одговарајућа сума новца. Уз то напомињем да ће одлуке ове повеље бити правоснажне и аутентичне и у наредном периоду, за владавине будућих краљева Угарске. Издато у Бечу, на празник Мартина Епископа и Исповедника, лета Господњег 1534-ог.

Бр. 5.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
3. септембар 1535.

Лета Господњег 1535-ог, на шесту ферију након празника Блаженог Егидија, у Бечу је издато писмо са краљевским потписом у којем Његово величанство, притом не нарушавајући туђе право, додељује Павлу Бакићу од Лака, капетану хусара, а тиме и брату му Петру Бакићу, те свим њиховим потомцима и наследницима следеће поседе: камену кућу Михајла од Варде на територији Будима, као и његов посед по имену Гардон смештен у оквиру жупаније Алба – имања отуђена због чињенице да је дотични Михајло осуђен за издају, пошто се прикључио завери Јована Сепешког, непријатеља Његовог величанства.

Бр. 6.
ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
20. маја 1547.

Ја, Фердинанд, овом повељом чувам од заборава и свима којих се то тиче објављујем следеће:

Узимајући у обзир понизне молбе упућене мом величанству од стране великог броја наших повереника, а уз то имајући на уму и оданост и силне заслуге нашег човека од поверења Петра Бакића, капетана лаке коњице, који се у најразличитијим приликама верно и непрекидно истицао у служењу пре свега светој круни Угарског краљевства, а потом и мени – како у борби против Турака, тако и у садашњем саксонском војном походу на бунтовнике што су исказали непослушност светом царском величанству Карлу V, римском цару и мом вољеном брату, доносим одлуку да му се доделе следеће области: читаво утврђење и насеље Раро, те делови поседа Хедервара – Ашван, Олтава, Сентпал, Дунарег, Замол, Ладамир, Сабад, Кетмедве, Нађмедве са прелазом, Етен са приходима од таксе, Сигет и половина друма Сентдомонкош у Ђерској жупанији; потом делови имања Уфалу и посед Чанад у Ђерској жупанији, поједини делови поседа Вамош Кишбодака са прелазом, Ремете, Липотфалва, Дално, Ђулвез те Сели у Пожунској жупанији; читаво имање Арак и део поседа Новак са територије Мошонске жупаније, који од старина припадају поменутој тврђави Раро. Тамо је у спокоју живео и господарио Петар Бакић, још од времена када су сва поменута добра додељена његовом брату од стрица Павлу Бакићу, супрузи му и кћерима Маргарити и Ангелини, те браћи и осталим сродницима. Петар Бакић се и сада тамо налази са кћерима покојног Павла,

Маргаритом и Ангелином, али више не поседује писма и документа која сведоче о наведеним привилегијама: тврди да су сва она изгубљена и уништена у претходним немирним временима, заједно са свим његовим добрима. Уколико је све то тако, новим документом о додели имања, а притом не нарушавајући туђе право, завештавам све наведене поседе Петру Бакићу и кћерима покојног Павла Бакића, Маргарити и Ангелини, те свим њиховим наследницима оба пола. Издато у Саксонији, у краљевском војном логору крај Витемберга, 20. маја лета Господњег 1547-ог.

ПОВЕЉА ФЕРДИНАНДА I
КОЈОМ СЕ ПАВЛУ БАКИЋУ ДОДЕЉУЈЕ ТИТУЛА ДЕСПОТА
20. септембар 1537.

Ја, Фердинанд, по Божјој вољи и милости краљ Римљана, Угарске, Чешке, Далмације, Хрватске, Славоније итд, као и инфант Шпаније, надвојвода Аустрије, војвода Бургундије итд, маркгроф Моравије и гроф Тирола итд, овом повељом чувам од заборава и свима којих се то тиче дајем до знања следеће:

Баш као што сваком ваљаном владару приличи да се у својим пословима ослони на оне који су на разне начине доказали своју оданост, марљивост, интелигенцију, вештину, ревност и истрајност, исто тако му приличи и да се (кад се већ у све те њихове врлине уверио) тим сјајним људима одужи унапређењем у виши чин и раскошнијом наградом за њихов труд, а све у циљу подстицаја да још орније и оданије обављају своје дужности и инспиришу друге да то чине. У том смислу поново истичем већ добро познате доказе искрене верности, велике наклоности и потпуне поузданости Павла Бакића, мог драгог човека од поверења и капетана наших хусара: он је те доказе оданости мени и светој круни Угарског краљевства пружао годинама и у свим ситуацијама, кроз верно обављање бројних и хвале вредних дужности и услуга, па ни у овом тренутку не престаје да то поштено и самопрегорно чини, а тако ће поступати и убудуће. Сматрам да је дотични Павле Бакић у значајној мери задужио и мене и наше већ поменуто краљевство тиме што се, као већ искусан ратник, борио у нашу корист, исказујући притом велику храброст, одважност и виспреност, па стога држим и да га треба наградити доделом службе и чина којих је достојан. Из тих разлога својом вољом, на сопствену иницијативу и са пуном сигурношћу постављам и проглашавам Павла Бакића за правог и законитог деспота Рашке. Како путем овог писма, тако и доношењем краљевског указа одлучујем и налажем да он од сада има да се служи свим постојећим законима, те да ужива сву част, достојанство и слободе којима, по закону или обичају, и треба да се служи деспот Рашке и у њима са радошћу ужива. Стога заиста

најстроже заповедам свим Рашчанима (како онима на територији нашег поменутог краљевства, тако и онима који се другде налазе) да са дужним поштовањем воле и служе Павла Бакића, свог правог и законитог деспота, по мојој одлуци изабраног да ужива то достојанство и обавља наречену службу, те да га слушају у свему што је допустиво и часно и да му се покорavaju и извршавају заповести које произлазе из његове титуле. Нека ни у ком случају не поступају другачије. Веродостојност овог писма потврђена је мојим печатом. Издато у Бечу, 20. септембра, лета Господњег 1537-ог.

Преводи повеља: Милица Кисић

ПРОСОПОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Бакић Павле, кнез, капетан хусара, српски деспот (око Венчаца 29. VI 14?? Горјан код Ђакова, 9. X 1537)

Помиње се као кнез у смедеревском санџаку почетком XVI века. Његова кнежина је обухватала око педесет села а центар јој се налазио око планине Венчац. Његов успон у Смедеревском санџаку везан је за Ферхат-пашу, смедеревског санџак бега, чији је био секретар и интимни пријатељ. После погубљења Ферхат паше побегао је крајем 1525. у Угарску. Са собом је повео своју породицу, рођену браћу Манојла, Комнина, Димитрија и Михајла, брата од стрица Петра, супругу Теодору, кћерке Марију и Ангелину и педесет лаких коњаника. Уз помоћ команданта угарских Доњих крајева Павла Томорија, добио је 18. јула 1526. од краља Лајоша II поседе у Пилишкој, Коморанској и Ђерској жупанији. У време борбе Фердинанда Хабзбуршког и Јована Запоље за краљевску титулу, после битке код Мохача, определио се након краћег колебања за Јована Запољу, поставши један од команданата његове војске. После Запољиног пораза у бици код Токаја 27. IX 1527. прелази на страну Фердинанда, од кога ће касније добити низ новихседа. Био је један од најугледнијих Фердинандових команданата у Угарској. Својим војним подвизима нарочито се истакао током два турска похода на Беч, 1529. односно 1532. Током похода 1532. био је један од предводника војске која је поразила Турке код Термаса у Аустрији. Том приликом је у двобоју убио турског заповедника Осман-агу, што му је донело изузетан углед. Био је организатор више обавештајних мрежа које су за краља Фердинанда прикупљале податке о стању у Турској и држави Јована Запоље, користећи углавном угледније српске старешине и прваке које је знао још из периода када је боравио у Турској. Поред тога што је био капетан одреда лаких коњаника (хусара) и повремено капетан насадиста, командовао је и војним посадама у тврђавама Ђер и Свети Мартин. Од 1536. био је у сукобу са угарским властелином Валентином Тереком због

власништва града Папе и неких мање познатих разлога. Проглашен је за деспота 20. IX 1537. Погинуо је током великог похода који је на Осиек у јесен 1537. предузео краљ Фердинанд штитећи повлачење хришћанске војске код Горјана. У Угарској је стекао низ поседа у жупанијама Фејер, Бер, Комаром, Њитра, Пилиш, Пожун, Шомођ и Ваш.

ЛИТЕРАТУРА: Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Појтиско – њоморишке границе (1703)*, Нови Сад, 1929; *Војводина I*, Нови Сад, 1939; Душан Поповић, *Срби у Војводини, I*, Нови Сад, 1990²; Ненад Лемајић, *Бакићи, породица последњеј српској десиоџи*, Нови Сад, 1995.

Бакић Манојло, властелин у Угарској (крај XV или почетак XVI века – Мохач, 29. VIII 1526).

Убрзо по доласку у Угарску погинуо је 29. августа 1529. у бици против Турака на Мохачком пољу.

Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Појтиско – њоморишке границе (1703)*, Нови Сад, 1929; Ненад Лемајић, *Бакићи, породица последњеј српској десиоџи*, Нови Сад, 1995.

Бакић Комнен, властелин у Угарској (крај XV или почетак XVI века – Липово, X 1528).

Прешао је у Угарску из Смедеревског санџака заједно са браћом крајем 1525. Погинуо је у борби са српским војницима који су се борили на страни Јована Запоље током војне кампање којом је Фердинанд Хабзбуршки покушао да заузме градове Шољмош и Липово. Био је познат као један од најбољих ратника у Угарској.

Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Појтиско – њоморишке границе (1703)*, Нови Сад, 1929; Ненад Лемајић, *Бакићи, породица последњеј српској десиоџи*, Нови Сад, 1995.

Бакић Петар, капетан хусара и насадиста, властелин у Угарској (?), крајем XV в. – Холич, 24. IV 1552).

Крајем 1525. прешао је из Смедеревског санџака у Угарску са својом браћом од стрица међу којима је најпознатији био Павле Бакић. Истакао се као командант лаких коњаника. Све до погибије брата Павла у бици код Горјана 1537, био је у његовој сенци. Током 1536. био је предводник Фердинандових насадиста који су приликом једног сукоба однели победу над турским насадистима. Тада је заробио два непријатељска брода па га је краљ за овај подвиг похвалио. Са братом од стрица Михајлом и супругом Павла Бакића Теодором преузео је управљање имањима породице Бакић, после смрти Павла Бакића. Био је жењен два пута, прво Аном ћерком Вука Пилишбергера и Фелиците Цобор а потом удовицом Гашпара Цобора – Урсулом Шаркањ, која му је у мираз донела знатне поседе. Тада је стекао нека права на град Холич у Њитранској жупанији. Својим војним подвизима

истакао се током 1546/47, када је учествовао у рату који је цар Карло V водио са протестантским кнежевима и градовима организованим у Шмалкалдски савез. У тим сукобима био је командант угарске војске. Током борби око Баната 1551/52. био је један од команданта војске која је спалила Сегедин. Болестан и преморен од овог похода, умро је у свом граду Холичу.

ЛИТЕРАТУРА: Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Пошиско – њоморишке границе (1703)*, Нови Сад, 1929; *Војводина I*, Нови Сад, 1939; Душан Поповић, *Срби у Војводини, I*, Нови Сад, 1990²; Ненад Лемајић, *Бакићи, породица последњеј српској десјош*, Нови Сад, 1995.

Бакић Димитрије, властелин у Угарској (крај XV или почетак XVI века – између 1529. и 1534).

Крајем 1525. прешао је из смедеревског санцака у Угарску заједно са својом браћом. Заједно са браћом организовао је одреде лаких коњаника и тврђавских војника за борбу против Турске.

Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Пошиско – њоморишке границе (1703)*, Нови Сад, 1929; Ненад Лемајић, *Бакићи, породица последњеј српској десјош*, Нови Сад, 1995.

Бакић Михајло, властелин (? , крај XV или почетак XVI в. - ?, између I и V 1540)

Крајем 1525. прешао је из Смедеревског санцака у Угарску са својом браћом. Током 1533. уговорена је његова женидба са Ђованом, ћерком Марка Јакшића, али је реализована тек неколико година касније (вероватно 1536). После смрти Павла Бакића са братом од стрица Михајлом и супругом Павла Бакића, Теодором, преузео је управљање имањима породице Бакић. Био је један од предводника војске која је крајем 1537. и почетком 1538. ратовала против Валентина Терека. Учествовао је у преговорима које је породица Бакић водила у вези са уступањем града Ђера Фрањи Илочком.

ЛИТЕРАТУРА: Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Пошиско – њоморишке границе (1703)*, Нови Сад, 1929; *Војводина I*, Нови Сад, 1939; Душан Поповић, *Срби у Војводини, I*, Нови Сад, 1990²; Ненад Лемајић, *Бакићи, породица последњеј српској десјош*, Нови Сад, 1995.

Бакић Теодора, властелинка у Угарској (крај XV – између 1544. и 1547.)

Супруга Павла Бакића. Потичала је из веома угледне породице из Босне. Крајем 1525. године прешла је заједно са својим мужем из Смедеревског санцака у Угарску. Једном приликом помиње се као кума сина Николе Јуришића. Заједно са браћом свога супруга преузела је управљање имањима породице Бакић, после његове смрти.

Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Појшиско – ѿморшике жранице (1703)*, Нови Сад, 1929; Ненад Лемајић, *Бакићи, ѿпородица ѿоследњеж срјскож десјошја*, Нови Сад, 1995.

Бакић Марија Маргарита, властелинка у Угарској (? , почетак XVI в. - ?, пре 22. II 1593)

Старија ћерка Павла Бакића, Удала се 1548. за угарског властелина Јована Кендефија, али је 1554. остала удовица. Исте године преудала се за Тому Олаха. Око 1560. остала је поново удовицом те се око 1568. и по трећи пут удала и то за Србина Павла Вратковића Раца, пограничног капетана и каснијег заповедника Ујвара. После Павлове смрти дошла је у сукоб око имања са Павловим сином Вуком.

Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Појшиско – ѿморшике жранице (1703)*, Нови Сад, 1929; Ненад Лемајић, *Бакићи, ѿпородица ѿоследњеж срјскож десјошја*, Нови Сад, 1995.

Бакић Ангелина, властелинка (? , пре 1525 – Угарска, пре 1579)

Млађа ћерка Павла Бакића рођена највероватније у Србији пре преласка ове породице у Угарску. Удата је 1553. за Емерика II Цобора. Из њиховог брака потекао је Мартин Цобор чији се потомци помињу до XVIII века

Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Појшиско – ѿморшике жранице (1703)*, Нови Сад, 1929; Ненад Лемајић, *Бакићи, ѿпородица ѿоследњеж срјскож десјошја*, Нови Сад, 1995.

NENAD LEMAJIĆ Ph. D

DONATION CHARTERS OF THE BAKIĆ FAMILY

Summary

The paper analyzes some elements of seven significant Charters that a Serbian family Bakić got from the Hungarian Kings Louis (Lajos) II and Ferdinand I in the period between 1526 and 1547. Six Charters represent a property donation and by the seventh one, Pavle Bakić the most important member of this family was awarded the title of Despot.